

„Vanutatud” „Silva” oma plusside ja miinu

Tiiu Levald

Imre Kálmáni operet „Silva”: muusikaline juht ja dirigent Jüri Alperden, lavastaja ja kunstnik Mart Sander, esietendus 16. IX Estonias.

Pealkirja selgituseks tsiteerin kavaraamatust lavastaja Mart Sanderi sõnu: „Kuna selles ligi sada aastat vanas loos leidub teravaid parallele tänapäeva maailmaga, otsustasin neid rõhutada mitte lavastuse kaasajastamise, vaid „vanutamise” – üritan teha lavastuse, mis edastab moodsa sõnumi vaatamata sellele, et selle visuaalne külg on rõhutatult, peaaegu karikatuurselt vanamoodne. Miski ei näita meile meie veidruse paremini kui nende nägemine kõverpeeglis”. Lisan siinjuures enda mulje: mulle see variant sobib – liiga palju on maailmalavadel neid pseudouuendusi, mis ei anna mingilgi määral lisaväärtust ajahambale vastu pidanud muusikale!

Seekordne Kálmáni „Silva” on Estonia laval seitsmes. Teatriloohuvilistele on teada, et neis lavastustes on säranud sellised erakordsed isikused nagu Milvi Laid, Agu Lüüdik ja Riina Reinik, Meta Kodanipork, Paul Pinna, Paul Mägi ja Sophie Sooäär, Endel Pärn, Annika Tõnuri, Mati Kõrts, Tõnu Kilgas, Katrin Karisma ja Ülle Ulla. See on üks väheseid operette, kus trafaretne süžee annab tegijaile suured võimalused nii vokaalselt kui näitlejameisterlikkusest – siin on nii traagikat kui naeru ja seda kõike parajas annuses.

Kõigepealt soovingi märkida **Mart Sanderi** piteeditundega tehtud teksti adapteeringut: see on ladius, vaimukas ja tehtud hea keelevalisuga. Ei ole laskunud labastesse n-ö kaasaegsetesse kiillausetesse, milleks ju viini klassikalise opereti traditsioon annab rohelise tee! Teiseks tahan tunnustada, et Sander kui lavakujundaja ja kostüümikunstnik on selles, tema enda klassifitseeritud „kõverpeeglis” leidnud ideaalse lahendi: kõigi kolme vaatuse lavapilt on mahtunud väga ökonoomsesse ja samas ajastutruusse vormi foonina kõige tähtsamale, muusika eksponeerimisele! Ja selles žanris eriti oluline – kostüümid! Värvigamma pastelsete toonide valikusse toob jõulise kontrasti Silva I vaatuse veinipunane kleit ning tegumood on naistegelasi individualiseerivad ja kaunistavad. (Pilti elavdas ka I vaatuse ungari rahvariite temaatikaga kostüümilään Gustav-Agu Püümanilt 1995. aasta lavastusest!) Teatrikõlastaja tuleb ju operetti vaatama ikka soovist saada energialaengut kaunist muusikast ja argielust eemale viivast glamuurist.

Tegelaskonnas oli veel üks väga meeldiv üllataja – Maris Lilosoni Stasi, fotol Boni (Urmas Põldma) kätel.

HARRI ROSPU

Ootamatult ja ergutavalt mõjusid orkestri muusikaliste numbrite lavavõitluse stseenid I ja III vaatuses (lavavõitluse koreograaf **Hellar Bergmann**). Vaimukas oli II vaatuse Lippert-Weylersheimide vürstilossi külaliste stiliseeritud tango – koreograaf **Marina Kesler** on suutnud taas Estonia koorilauljate liikumisvõimeid demonstreerida!

Jagan siinkohal lugejaga kolmel nähtud etendusel (16. IX, 27. X ja 16. XI) tärpanud mõtteid. Etenduse üldine hea toonus, tegelevahelised pinged hakkasid oma täisväärtuslikku elu elama II vaatusest peale. Võib-olla tulnuks kasuks mõningad kupüürid partituuris või siis teksti tihendamise avavaatuses, sest lugu ei käivitu kohe. Ehk oleks kasuks tulnud ka orkestratsiooni ülevaatamine: kuidagi liialt rohmakana mõjuvad avamängu esimesed taktid (kas asi pole mitte puhkpillide kõla prevaleerimises?). Oleks soovinud enam, seda nii iseloomuliku ungari mustlaspriimase viiuli filingut. Kuna Estonia orkester on nii kõrge kvaliteedimärgiga ning kõiki kolme etendust juhatas äärmiselt musikaalne ja laulja olemust hästi tajuv **Jüri Alperden**, siis pole kahtlustki, et see on võimalik! Tempovalikud tundusid head; võib-olla tantsunumbrites võiks särtsu lisada ja kolmandal etendusel tajusin mingeid „lokse” lava-orkestri vahel. Siit ka üks ilmselt utopia valdkonda kuuluv soovunelm! Kui vaid leiduks aega ja raha, et noored debütidand saaksid sama arvu orkestriproove kui esietenduse tegijad.

Esietenduse ja 27. X koosseisus olid Silva ja Edwin **Janne Ševtšenko** ja **Andres Köster**,

16. XI debüteerisid neis rollides **Teete Jõks** ja **Aleksander Arder**. Stasi osas oli kõigil kolmel korral **Maris Liloson**, Boni rollis pool esietendust (kuni Achilleuse kõõluse rebestamiseni) **Urmas Põldma**, kelle vahetas välja **Mart Sander**, teisel ja kolmandal **René Soom**. Feri rollis oli esietendusel **Väino Puura** ja teistel **Jassi Zahharov** ning abielupaar Lippert-Weylersheimeritena kõigil kolmel **Riina Airenen** ja **Tõnu Kilgas**. Peab tunnustama, et debütantlavastaja ja suurte lavakogemustega näitejuhi **Helgi Sallo** koostöö on olnud vägagi tulemuslik: peaaegu kogu trupp on viidud ühise nime alla, valitseb stiililine ühtsus. Minu silmis on kõige suurem väärtus loomulikkus, seda eriti operetis, kus on nii palju krutskite otsa komistamise võimalusi.

Suur rõõm, et Estonial on olemas selline tšaardaši vürstinna, peaaegu ideaalilähedane Viini operetiprimadonna, nagu seda on Janne Ševtšenko. Kaunis, korraliku tehnikaga ja kõlav hää, tantsuline elegant, hurmav välimus ja sarm. On selge, et Silva vokaalpartii ette tulev metsosoprani tessituur tekitab talle probleeme, kuid ta korvab need oma tugeva näitlejasoonega. (Selles, et antud rolli vokaalne materjal pole just päris tema „loodus”, veendus 18. XI Puccini „Boheemi” etendusel: Musetta partii on tema pärusmaa – kirgas vokaliseerimine ning väga läbimõeldud ja ere karakter.) Teete Jõks on oma hääleliste, muusikaliste ja sisemiste energiatega tõeline avastus selles žanris. On ta ju teinud juba väga säravad Rossini ja Prokofjevi rollid, rääkimata kõrgkvaliteedis Vivaldi laulmisest Haapsalus! Tema särav

ja vä
mab
luses
– te
aja k
rolli
E
kõrg
kõne
lase
on A
juba
Mõle
oper
Kõst
saali
peab
riga
jale
likku
ühe
I vaa
voka
ka si
hing
seda
et se
niru
suur
On ve
Ende
noor
pole
lõhu
T
üllat
oma
ger
et se
sama
usku
kõne
dub
alati
Ü
lavak
keda
lavak
III va
finaa
E
liigu
mek
des r
koos
nii la
juure
ruum

„Silva” oma plusside ja miinustega

Tegelaskonnas oli veel üks väga meeldiv üllataja – Maris Lilosoni Stasi, fotol Boni (Urmas Põldma) kätel.

HARRI ROSPU

Ootamatult ja ergutavalt mõjusid orkestri muusikaliste numbrite lavavõitluse stsenaariumid I ja III vaatuses (lavavõitluse koreograaf Hellar Bergmann). Vaimukas oli II vaatus Lippert-Weylersheimide vürstlilise külaliste stiliseeritud tango – koreograaf Marina Kesler on suutnud taas Estonia koorilauljate liikumisvõimeid demonstreerida!

Jagan siinkohal lugejaga kolmel nähtud etendusel (16. IX, 27. X ja 16. XI) tärganud mõtteid. Etenduse üldine hea toonus, tegelestavahelised pinged hakkasid oma täisväärtuslikku elu elama II vaatuses peale. Võib-olla tulnuks kasuks mõningad kupüürid partituuris või siis teksti tihendamine avavaatuses, sest lugu ei käivitu kohe. Ehk oleks kasuks tulnud ka orkestratsiooni ülevaatamine: kuidagi liialt rohmakana mõjuvad avamängu esimesed taktid (kas asi pole mitte puhkpillide kõla prevaleerimises?). Oleks soovinud enam, seda nii iseloomuliku ungari mustlaspriimase viiuli filingut. Kuna Estonia orkester on nii kõrge kvaliteedimärgiga ning kõiki kolme etendust juhatas äärmiselt musikaalne ja laulja olemust hästi tajuv Jüri Alperen, siis pole kahtlustki, et see on võimalik! Tempovalikud tundusid head; võib-olla tantsunumbrites võiks särtsu lisada ja kolmandal etendusel tajusin mingeid „lokse” lava-orkestri vahel. Siit ka üks ilmselt utopia valdkonda kuuluv soovunelm! Kui vaid leiduks aega ja raha, et noored debütandid saaksid sama arvu orkestriproove kui esietenduse tegijad.

Esietenduse ja 27. X koosseisus olid Silva ja Edwin Janne Ševtšenko ja Andres Köster,

16. XI debüteerisid neis rollides Teele Jõks ja Aleksander Arder. Stasi osas oli kõigil kolmel korral Maris Liloson, Boni rollis pool esietendust (kuni Achilleuse kõõluse rebestamiseni) Urmas Põldma, kelle vahetas välja Mart Sander, teisel ja kolmandal René Soom. Feri rollis oli esietendusel Väino Puura ja teistel Jassi Zahharov ning abielupaar Lippert-Weylersheimeritena kõigil kolmel Riina Airene ja Tõnu Kilgas. Peab tunnustama, et debütantlavastaja ja suurte lavakogemustega näitejuhi Helgi Sallo koostöö on olnud vägagi tulemuslik: peaaegu kogu trupp on viidud ühise nime-taja alla, valitseb stiililine ühtsus. Minu silmis on kõige suurem väärtus loomulikkus, seda eriti operetis, kus on nii palju krutskite otsa komistamise võimalusi.

Suur rõõm, et Estonial on olemas selline tšardaši vürstinna, peaaegu ideaalilähedane Viini operetiprimadonna, nagu seda on Janne Ševtšenko. Kaunis, korraliku tehnikaga ja kõlav hää, tantsuline elegants, hurmav välimus ja sarm. On selge, et Silva vokaalpartii ette tulev metsosoprani tessituur tekitab talle probleeme, kuid ta korvab need oma tugeva näitlejasoonega. (Selles, et antud rolli vokaalne materjal pole just päris tema „loodus”, veendus 18. XI Puccini „Boheemi” etendusel: Musetta partii on tema pärusmaa – kirgas vokaliseerimine ning väga läbimõeldud ja ere karakter.) Teele Jõks on oma hääleliste, muusikaliste ja sisemiste energiatega tõeline avustus selles žanris. On ta ju teinud juba väga säravad Rossini ja Prokofjevi rollid, rääkimata kõrgkvaliteedis Vivaldi laulmisest Haapsalus! Tema särav

ja väga kandev laulmine täidab saali ning lum-mab tema loomulikkus ja siirus lavapartner-luses. Puudub tal ju opereti ühe suurima kari – teksti kõnelemise kogemus, kuid see on vaid aja küsimus, peasi kui antakse võimalus seda rolli aastaid laulda.

Edwini partii on kõva pähkel: baritonile kõrge, tenorile madal, lisaks samuti tarvilik kõne selgus ja kandvus ning sarmika kangelase olek. Estonias on siin õnnelik seis: olemas on Andres Köster ja Aleksander Arder, esimesel juba toekad rollid seljataga, teine algusradadel. Mõlemal on eeldus kujuneda n-õ hurmuriks opereti vallas. Kogemused annavad praegu Köstrile edumaa: tema laul ja kõne kanduvad saali, tema loomuses on kirge ja tuld. Arderile peab andma aega, et tema väga kauni tämb-riga hää lendleks enam saali ja äärmiselt soojale rollilahendusele lisanduks laval nii vajalikku intensiivsust. (Julgen siin teha lavastajale ühe vihje: kas on parim variant panna Edwin I vaatuses istuma lavasügavusse? Esiteks on vokaalpartii madalas registris ja teiseks tekib ka sisuline vastuolu: kui mees püüab kõigest hingest veenda armastatud endaga jääma, kas seda ikka saab teha istudes? Pealegi on teada, et see koht laval on akustilisest seisukohast niru – seal saavad end maksma panna vaid väga suurte kogemuste ja lennuka häälega lauljad.) On veel üks soovitus. Kui Estonia laval liikus veel Endel Pärn, siis olevat ta andnud nii mõnelegi noorele tulijale nõu, kuidas frakkki kanda! See pole vähe tähtis – kümnes selg või lontis püksid lõhuvad nii mõnegi illusiooni!

Tegelaskonnas oli veel üks väga meeldiv üllataja – Maris Lilosoni Stasi. See, et lauljanna oma vokaalse tase mega sobitus hästi juba Nargen Opera Haydni-lavastusse, oli teada. Kuid et selles olendis on avanenud nii loomulik ja samas glamuurselt elegantne subrett, tundus uskumatu. Tema hää lillerdab ja särab saalis, kõnetekstid on selged ja loomulikud ning puudub vähimgi maneeritsemine, mis seda rolli on alati varitsenud.

Ülejäanud seltskond on juba nii suurte lavakogemustega, et siinkohal oleks üleaarne kedagi välja tuua. Kui, siis ehk parim näide lavakogemuse trumbist oli Airene ja Kilgase III vaatus arveteklaarimise stseeni aplombikas finaali – seda järele ei tee!

Estonia juhtkond on teinud julge, kuid õige liigutuse, kutsudes lavastama äärmiselt mitmekülgse Sanderi, kes on osanud näha artisti-des nende parimaid omadusi ning juhtida neid koostöös Helgi Salloga maitsekail radadel, olla nii lavakunstnik kui kostüümide looja ja sealjuures tunnetada asjatundlikult stiili, aega ja ruumi, milles elas ja tegutses Imre Kálmán.